

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ 8

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Neler Öğreneceğiz?

1. Kader ve Kaza İnancı
2. İnsanın İradesi ve Kader

“Ne yapayım kaderim böyleymiş!”, “Kader mahkûmuyuz elden ne gelir?”, “Kader utansın!” gibi sözleri söyleyen birinin kader anlayışı hakkında neler söyleyebilirsiniz?

1. Kader ve Kaza İnanç

Kader

Bir şeye gücü yetmek, biçimlendirmek, planlamak, ölçü ile yapmak, kıymetini bilmek, mukayese etmek anlamlarına gelir.

Sözlük anlamı

Kader

Allah'ın sonsuz ilmi ve kudretiyle, evrende olmuş ve olacak olan her şeyi takdir etmesidir.

Terim anlamı

Varlıkları istediği şekilde
ve biçimde yaratması,
insanların özgür
iradeleriyle yapacaklarını
Allah'ın önceden bilmesi
ve düzenlemesine **kader**
denir.

- **“O, karanlığı yarıp sabahı çıkarandır. Geceyi dinlenme zamanı, Güneşi ve Ayı da ince birer hesap ölçüsü kıldı. Bütün bunlar mutlak güç sahibinin, hakkıyla bilen in takdiridir (ölçüp biçmesidir).”**

(En’âm suresi, 96. ayet.)

KAZA Sözlük Anlamı

Hükmetmek, emretmek, yaratmak ve gerçekleştirmek anlamlarına gelir.

KAZA Terim Anlamı

Ezelde bilinen ve takdir edilen şeyin, yeri ve zamanı geldiğinde Allah tarafından yaratılması demektir.

Örneğin; “Su 100 derecede kaynar.” kuralı
kader kavramını ifade ederken, 100
dereceye ulaşan suyun kaynaması da
kazadır.

- Kaza kelimesi Kur'an-ı Kerim'de Yüce Allah'ın varlıklara karşı karar, emir ve fiillerini ifade etmek için kullanılmaktadır.

- **“Böylece onları, iki günde (iki evrede) yedi gök olarak yarattı ve her göğe kendi işini bildirdi. En yakın göğü kandillerle süsledik ve onu koruduk. İşte bu, mutlak güç sahibi ve hakkıyla bilen Allah’ın takdiridir.”**

(Fussilet suresi, 12. ayet.)

- Kader inancının hadislerde de karşılığı vardır.
- Hz. Peygamber (s.a.v.), Cibril hadisi diye bilinen hadiste açıklandığı gibi kadere imanı, iman esasları arasında saymıştır.

- Cebrail (a.s) Hz. Peygambere *"Bana iman hakkında bilgi ver."* dedi.
- Resûlullah şöyle buyurdu: *"Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine ve âhiret gününe iman etmendir. Keza hayrı ve şerriyle kadere inanmandır."* cevabını vermiştir.

(Müslim, İman, 1.)

Allah'ın ilminin sonsuz olduğunu, her şeyi kuşatan bir iradesi bulunduğunu

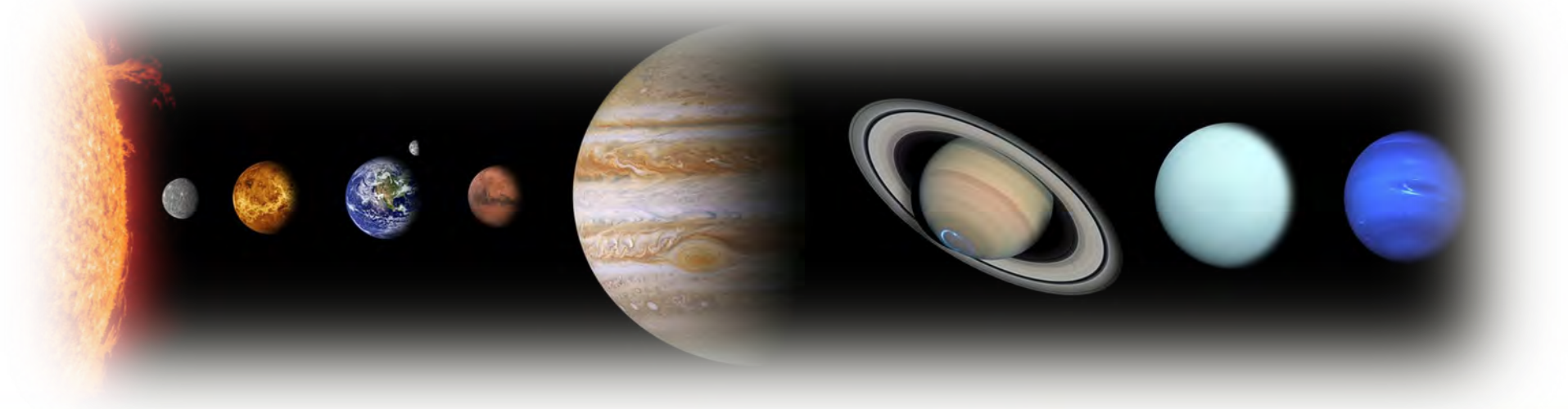
ve O'nun kudretinin bütün varlıklardan üstün olduğunu kabul etmektir.

Bu yönüyle kader ve kazaya iman, Allah'a iman etmenin doğal neticesidir ve İslam'ın inanç esaslarındandır.

**Kader ve kazaya
iman**

Allah Her Şeyi Bir Ölçüye Göre Yaratmıştır

- Evrende var olan her şey Allah'ın (c.c.) yaratmasıyla oluşmuştur. Bu yaratma planlı ve ölçülüdür.

- **“O, yedi göğü tabaka tabaka yaratandır. Rahmân’ın yaratışında hiçbir uyumsuzluk göremezsin. Bir kere daha bak! Hiçbir çatlak ve düzensizlik görüyor musun?”**

(Mülk suresi, 3. ayet.)

- Evreni ve içindekileri yaratan Allah (c.c.) bu düzenin ahenk içinde devam etmesini de sağlamaktadır.

- **“Biz yeryüzünü bir döşek, dağları da onun için birer kazık kılmadık mı? Sizi çift çift yarattık, uykunuzu dinlenme vakti kıldık, geceyi bir örtü yaptık, gündüzü geçimi sağlama vakti kıldık, üstünüze yedi kat sağlam gök bina ettik, parlak ışık veren güneşi var ettik, taneler, bitkiler ve ağaçları sarmaş dolaş bahçeler yetiştirmek için yoğunlaşmış bulutlardan bol yağmur indirdik.”**

(Nebe’ suresi, 6-16. ayetler.)

- Allah'ın (c.c.) her şeyi bir ölçüye ve düzene göre yarattığının örnekleri her insanın anlayacağı derecede açıktır.
- İlk olarak insanın mükemmel yaratılışı bu ölçü ve düzenin bir göstergesidir.

- **“Biz, gerçekten insanı en güzel bir biçimde yarattık.”**

(Tîn suresi, 4. ayet.)

-
- Allah'ın her şeyi yerli yerince, bir ölçü ve düzene göre yarattığını hayvanlar aleminde de görürüz.
 - Milyonlarca hayvan türünden sadece arı bile evrendeki mükemmel işleyişe örnek olarak yeter.

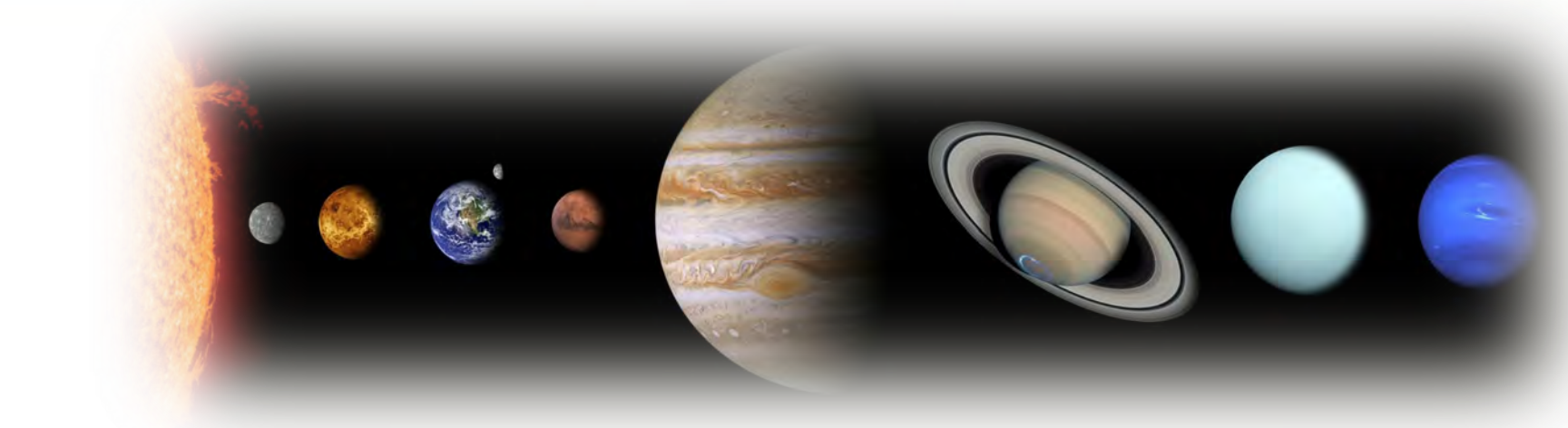
- Kilometrelerce uzaktan çiçek çiçek dolaşarak kovanına çiçek özü getiren arılar aralarında iş bölümü yaparak çalışırlar.
- Kovan içindeki nem dengesini sabit tutmak, birbirlerine yol tarif etmek ve yön tayin edebilmek gibi birçok özelliğe sahiptirler.

- **“Rabbin bal arısına: ‘Dağlarda, ağaçlarda ve hazırlanmış kovanlarda yuva edin; sonra her çeşit üründen ye; sonra da Rabbinin işlemen için gösterdiği yollardan yürü’ diye vahyetti. Karınlarından insanlara şifa olan çeşitli renklerde bal çıkar. Düşünen bir millet için bunda ibret vardır.”**

(Nahl suresi, 68-69. ayetler.)

- Galaksiler, yıldızlar, gezegenler ve uydular Allah'ın (c.c.) belirlemiş olduğu yörüngelerde düzen içinde varlıklarını sürdürmektedir.

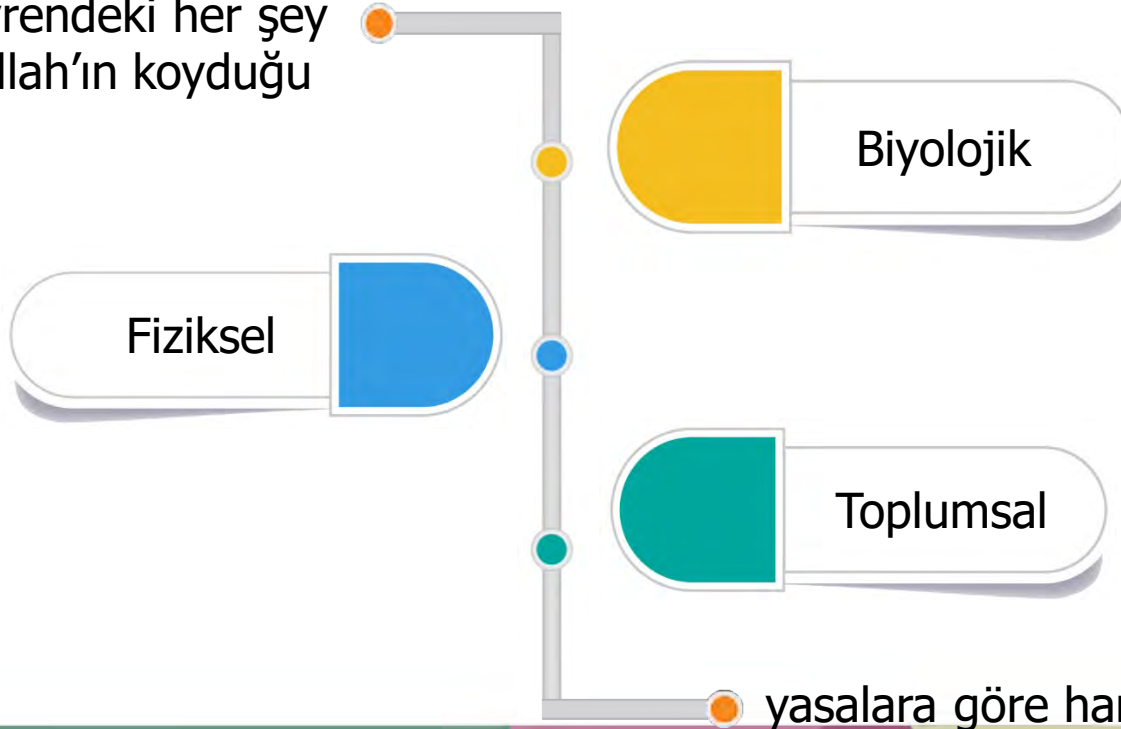
- **“O, geceyi, gündüzü, güneşi ve ayı yaratandır. Bunların her biri bir yörüngede yüzmektedirler.”**

(Enbiyâ suresi, 33. ayet.)

Kader ve Evrendeki Yasalar

Evrendeki her şey
Allah'ın koyduğu

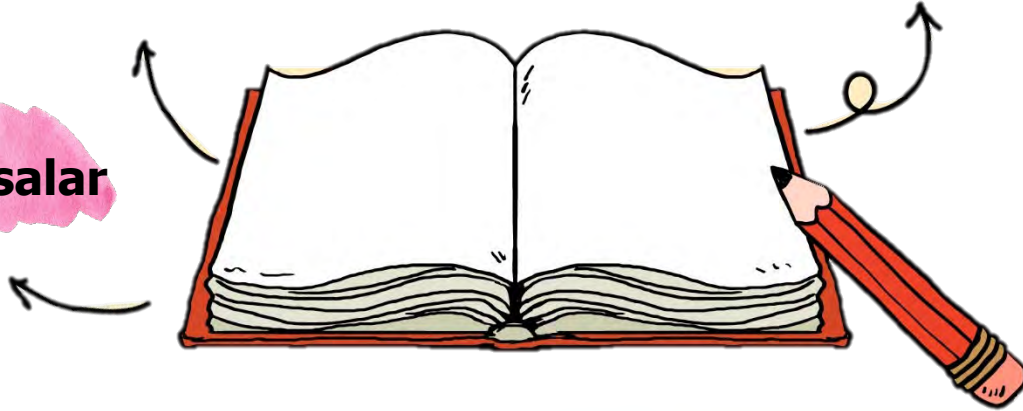
Allah'ın evrendeki uyumu
sağlamak için koyduğu bu yasalara
sünnetullah veya **âdetullah**
denir.

Sünnetullah kavramını fiziksel, biyolojik ve toplumsal yasalar olarak üç grupta inceleyebiliriz.

Fiziksel Yasalar

Biyolojik Yasalar

Toplumsal Yasalar

Fiziksel Yasalar

- Fiziksel yasalar, madde ve enerjinin oluşumu, yapısı, hareketi, değişimi ve maddeler arası ilişkilerle ilgili yasalardır.

- Allah'ın koyduğu bu yasalar evrenseldir.
- Deney gözlem ve araştırmalar sonucu insanlar tarafından tespit edilir.

- Yağmurun yağması, gece ve gündüzün birbirini takip etmesi, ısınan suyun buharlaşması gibi olaylar Allah'ın koyduğu fiziksel yasaların bir sonucudur.

- **“Gece de onlar için bir delildir. Gündüzü ondan çıkarırız, bir de bakarsın karanlık içinde kalmışlardır. Güneş de kendi yörüngesinde akıp gitmektedir. Bu, mutlak güç sahibi, hakkıyla bilen Allah’ın takdiri (düzenlemesi)dir. Ayın dolaşımı için de konak yerleri (evreler) belirledik. Nihayet o, eğrilmiş kuru hurma dalı gibi olur. Ne güneş aya yetişebilir ne de gece gündüzü geçebilir. Her biri bir yörüngede yüzmektedir.”**

(Yâsîn suresi, 37-40. ayetler.)

- Suyun kaldırma kuvvetiyle gemilerin denizlere ve okyanuslara açılarak insanlara fayda sağlamaları, Allah'ın evrende yarattığı değişmez fiziksel yasalar sayesinde.

- Fiziksel yasalara bağlı olarak yapılan araştırmalar neticesinde günümüzde kullandığımız buzdolabından ütüye, bilgisayardan telefona, otomobilden uçağa daha birçok ürün geliştirilmiştir.

Biyolojik Yasalar

- Canlıların doğması, gelişmesi ve üremesi gibi olaylar biyolojik yasalar kapsamında değerlendirilir.
- Yüce Allah bitki, hayvan ve insanların yapı ve işlevlerini biyolojik yasalara bağlı kılmıştır.

Allah, canlıları
varlıklarını
sürdürecekt
özelliklerle
donatmıştır.

İnsanın varlığını
sürdürebilmesi için
solunum, sindirim
ve dolaşım gibi
sistemlere sahip
olması gerekir.

- **“Allah sizi topraktan, sonra nutfeden yarattı. Sonra da sizi birbirinize eş kıldı. O’nun bilgisi olmadan hiçbir dişi ne gebe kalır ne doğurur...”**

(Fâtır suresi, 11. ayet.)

Bulundukları çevreye
uyum sağlayabilmeleri
için Allah kuşlara
uçabilmek için kanat,
balıklara solunum için
solungaç vermiştir.

Otlarla beslenen hayvanların çene yapıları, etle beslenen hayvanların çene yapılarına göre farklı yaratılmıştır.

Sıcak bölgelerdeki
hayvanların deri ve
tüy yapısıyla soğuk
bölgelerdekilerin deri
ve tüy yapısı aynı
değildir.

Su bulunabilen
yerlerdeki hayvanlar
her gün suya ihtiyaç
duyarken, suyun
nadiren bulunduğu
çöllerde yaşayan deve
günlerce susuzluğa
dayanabilmektedir.

- Bitkiler de Allah'ın koyduğu biyolojik yasalara göre varlıklarını sürdürürler.
- Milyonlarca çiçek türünün her biri kendine uygun iklimde yetişir.

- **“Gökten su indiren O’dur. (Buyurdu ki:) İşte biz her çeşit bitkiyi onunla bitirdik. O bitkiden de kendisinden üst üste binmiş taneler bitireceğimiz bir yeşil bitki, hurmanın tomurcuğundan sarkan salkımlar, üzüm bağları, zeytin ve nar bahçeleri meydana getirdik; birbirine benzeyeni var, benzemeyeni var. Meyve verirken ve olgunlaştığı zaman her birinin meyvesine bakın! Kuşkusuz bütün bunlarda inanan bir toplum için ibretler vardır.”**

(En’âm suresi, 99. ayet.)

Toplumsal Yasalar

- Toplumun sağlıklı bir şekilde varlığını sürdürebilmesi için uyması gereken yasalara toplumsal yasalar denir.
- Allah, evrendeki düzen için fiziksel ve biyolojik yasalar koyduğu gibi toplumların düzeni için de toplumsal yasalar koymuştur.

gibi ilkeler toplumsal yasaların temelini oluşturur.

- Kur'an'da toplumsal yasalar, geçmiş milletlerin başından geçen olaylarla anlatılmaktadır.
- Peygamberler insanlara bu yasalara uymayı öğütlemiştir.
- Bu öğütlere göre yaşayan topluluklar huzur bulmuş, uymayanlar ise birçok toplumsal sorunla karşılaşmışlardır.

- Toplumsal yasalara uygun davranmak, insanların çevresiyle uyum içerisinde olmasını sağlar.
- İnsanlar bu sayede birbirlerinin hak ve hukuklarını gözetir ve zarar verici davranışlardan kaçınırlar.

**Küçük bir çocuğa
kanunen yetişkinler
gibi ceza
verilmemesinin
sebebi nedir?**

2. İnsanın İradesi ve Kader

**İnsan
iradesi ve
kader**

İnsan akıl ve irade sahibi bir varlıktır.

İnsan eylemlerinden sorumludur.

İnsana düşünme yeteneği verilmiştir.

İnsana vahiyle doğru yol gösterilmiştir.

İnsan özgür bir varlıktır.

- İnsanın akıllı ve irade sahibi olması davranışlarından sorumlu olması anlamına gelir.
- Bu yüzden kader; insanın akıl ve sorumluluk sahibi olmasıyla yakından ilgilidir.

- Allah'ın insana verdiği en büyük nimetlerden biri olan akıl, insanı diğer canlılardan ayıran en temel özelliktir.
- İnsan, akıllı sayesinde düşünür, araştırma yapar, mutlu olmak ve hayatı kolaylaştırmak için çalışır, üretimde bulunur.

- İnsan, aklını kullanarak seçimlerde bulunur.
- Akli sayesinde iyi ile kötüyü, doğru ile yanlış ayırt edebilir.

- İslam dinine göre Allah'ın emir, yasak ve öğütlerine insanın muhatap olmasının sebebi, onun akıl ve irade sahibi olmasıdır.
- Akıllı olmanın insana yüklediği sorumluluk Kur'an-ı Kerim'de şöyle dile getirilmiştir:
- "Bu Kur'an; kendisiyle uyarılsınlar, Allah'ın ancak tek ilah olduğunu bilsinler ve akıl sahipleri düşünüp öğüt alsınlar diye insanlara bir bildiridir."**

(İbrâhîm suresi, 52. ayet.)

Bir kimsenin verdiği kararların sonuçlarını üstlenmesi, yaptığı ya da yapması gerekirken yapmadığı işlerden dolayı hesap vermek zorunda olmasıdır.

İyilik

Kötülük

İnsan akli ve iradesi sebebiyle tercihlerinde özgürdür ve bu tercihler sonucu ortaya çıkan durumlardan da sorumludur.

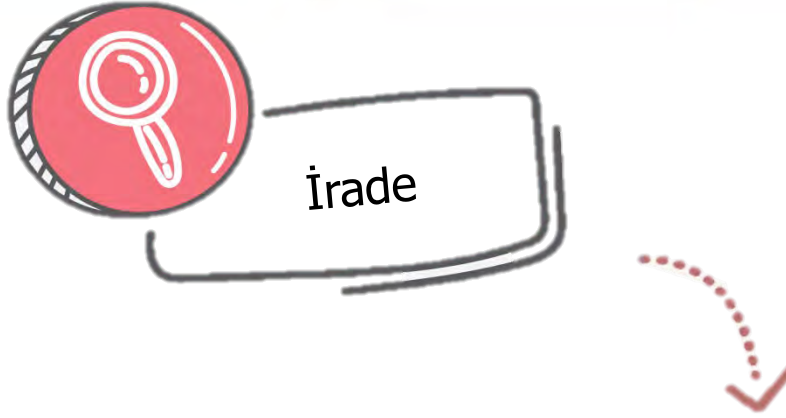
- **“Kim iyi bir iş yaparsa faydası kendisinedir ve kim kötülükte bulunursa zararı kendisinedir...”**

(Fussilet suresi, 46. ayet.)

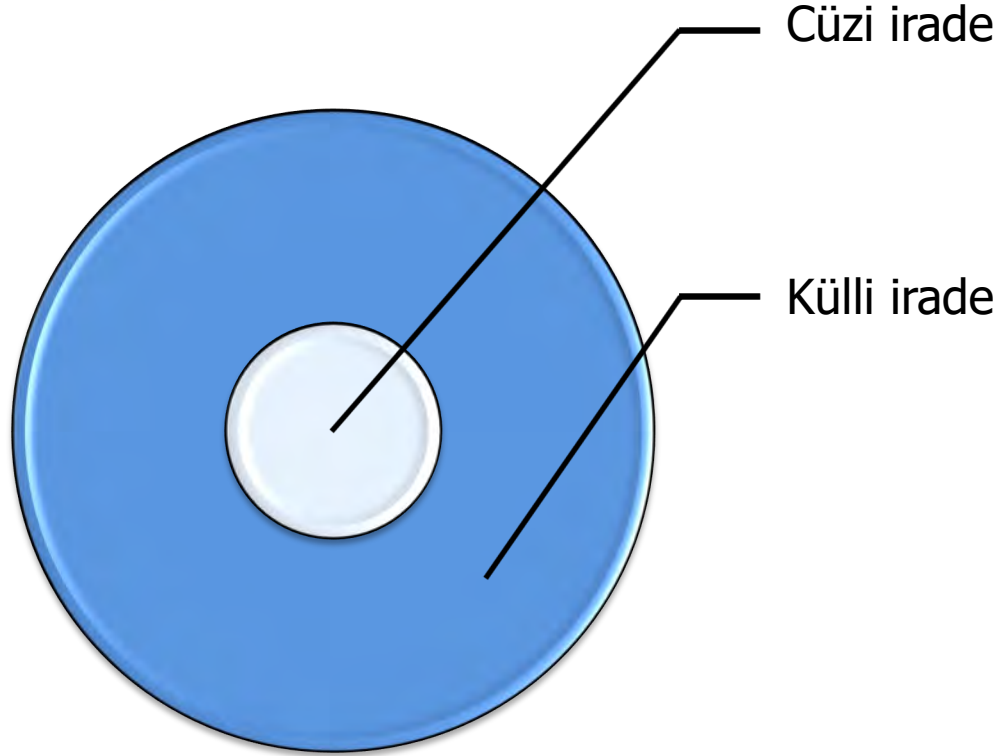

- Allah, insanı akıllı bir varlık olarak yaratmış ve ona seçme ve tercihte bulunma imkânı sağlayan irade vermiştir.

Dileme, tercih etme, karar verme ve bunlar için gerekli güç ve yeteneğe sahip olmayı ifade eden irade, küllî ve cüzî olmak üzere ikiye ayrılır.

- İnsan davranışları zorunlu ve seçime dayalı olmak üzere iki kısımdır.
- Yazı yazmak, oturmak, kalkmak, çalışmak, namaz kılmak, iyi veya kötü davranışta bulunmak özgür irademizle seçerek yaptığımız davranışlardandır.
- Kişinin bu sorumluluk alanına **cüzî irade** denir.

- Ancak insanın iradesinin dışında olan şeyler de vardır.
- Kalbimizin çalışması, nefes alıp verişimiz, midemizin yiyecekleri sindirimi irademiz dışında gerçekleşir.
- Ne zaman, nerede, hangi anneden doğacağımıza; hangi ırktan olacağımıza biz karar veremeyiz.
- Göz rengimiz, ten rengimiz, saç rengimiz bütün bunlar bizim irademiz dışında Yüce Allah'ın takdiri ile gerçekleşir. Bu alana ise **küllî irade** denir.

Küllî İrade

Allah'ın istediğini istediği
gibi dilemesi ve seçmesi olan küllî
irade Allah'ın mutlak ve sınırsız
iradesidir.

Cüzi İrade

Allah tarafından insana
verilen sınırlı özgürlük ve
insanın tercih etme kabiliyetidir.

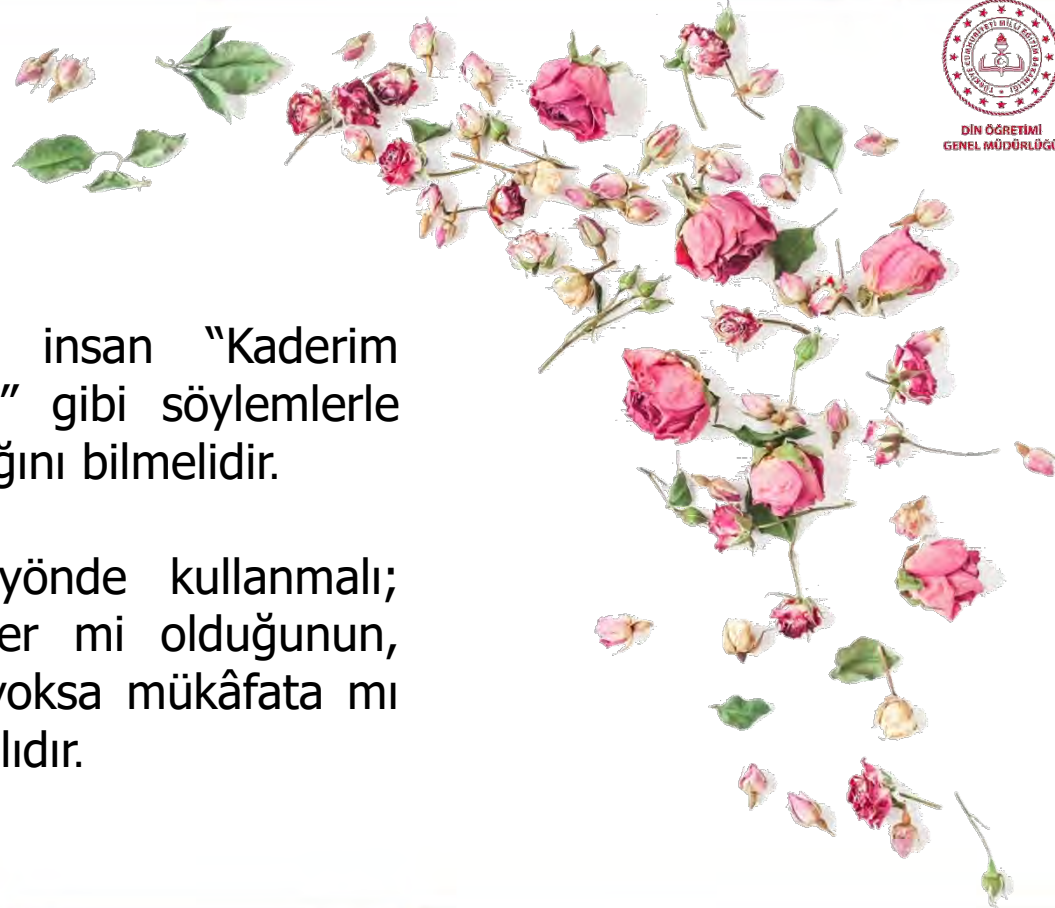

- Yüce Allah insana tercihlerini doğru bir şekilde yapması için rehber olmak üzere peygamberler ve ilahî kitaplar göndermiştir.
- Bütün bu imkânları insana bahşeden Allah, onun seçimlerini de özgür iradesine bırakmıştır.

- **“Şüphesiz biz ona doğru yolu gösterdik. İster şükredici olsun ister nankör.”**

(İnsan suresi, 3. ayet.)

- Bu bilinçle hareket eden insan “Kaderim böyleymiş, ne yapsam boş!” gibi söylemlerle sorumluluktan kurtulamayacağını bilmelidir.
- Aklını ve iradesini doğru yönde kullanmalı; yapacağı işlerin hayır mı şer mi olduğunun, tercihlerinin onu cezaya mı yoksa mükâfata mı götüreceğinin hesabını yapmalıdır.